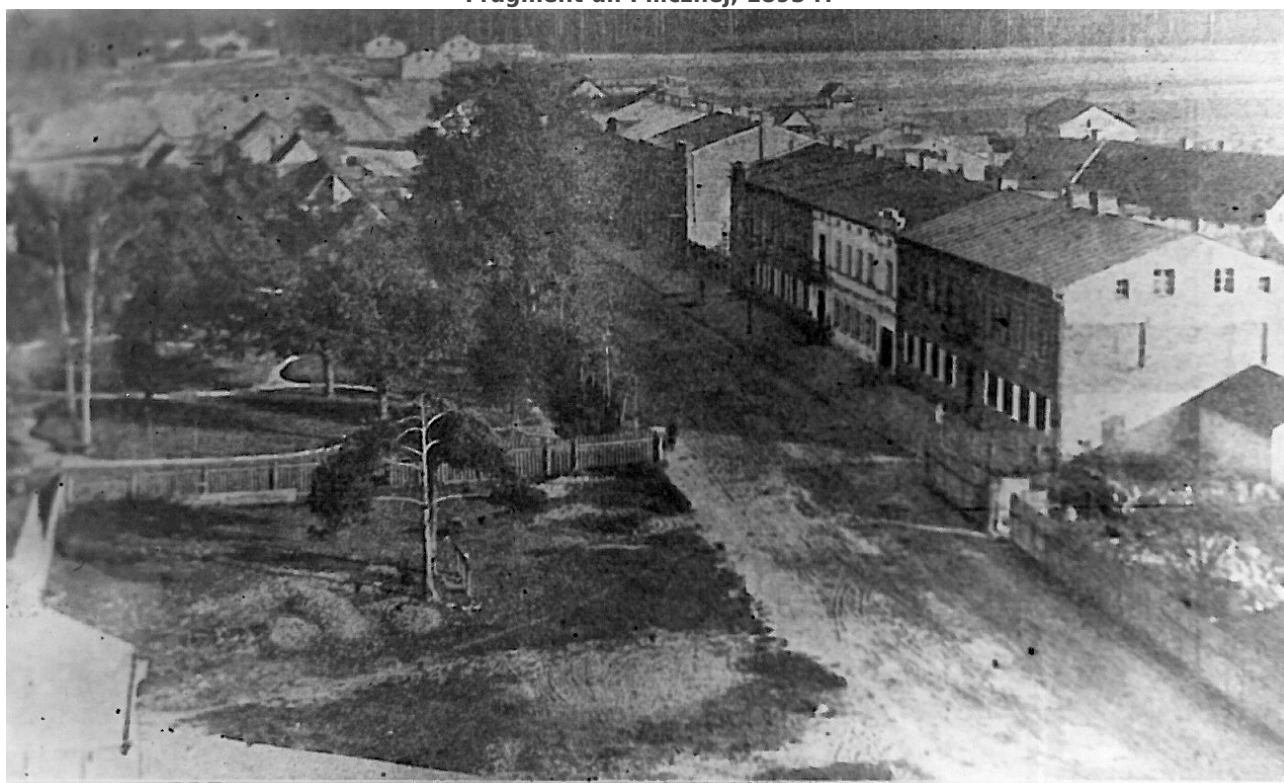

Tomaszów Mazowiecki w fotografii

Tomaszów Mazowiecki powstał w drugiej połowie XVIII w. Swoje powstanie i rozwój gospodarczy miasto zawdzięcza Tomaszowi hr. Ostrowskiemu oraz jego najstarszemu synowi Antoniemu. Założona ponad dwieście lat temu przez hr. Tomasza Ostrowskiego osada nad Wolbórką miała początkowo charakter górniczo-hutniczy. Antoni Ostrowski postanowił wykorzystać sprzyjającą koniunkturę i rozwinął w Tomaszowie przemysł włókienniczy. W krótkim czasie miasto stało się jednym z największych w Królestwie Polskim ośrodków przemysłowych. Wytyczony w latach dwudziestych XIX wieku kierunek rozwoju przemysłowego okazał się trwały. Aż do lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku Tomaszów Mazowiecki był przodującym ośrodkiem przemysłu lekkiego i chemicznego.

Podstawowym czynnikiem, który spowodował powstanie osady, a następnie rozwój Tomaszowa były występujące tutaj i w najbliższej okolicy bogactwa naturalne oraz bystry nurt rzeki Wolbórki, lewego dopływu Pilicy. W zakładach górniczo-hutniczych zatrudnieni byli górnicy pochodzący ze Śląska i Zagłębia Staropolskiego, a także ludność okolicznych wsi. Czynnikiem pobudzającym Antoniego Ostrowskiego do zorganizowania w swoich dobrach przemysłu włókienniczego była ustanowiona w 1822 r. protekcyjna taryfa celna. Odbył on podróż na Śląsk i do Saksonii, celem zwerbowania sukienników. Liczba mieszkańców Tomaszowa systematycznie rosła. W 1822 r. wynosiła ok. 30 osób, 1831 - ok. 5000, 1859 - 5371.

Fragment ul. Pilicznej, 1893 r.

Fragment ul. Pilicznej z roku 1893.

APTМ, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn. I/A/79.

Widok ogólny, 1900.

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn. I/A/85.

Panorama miasta, 1917 r.

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn. I/A/78.

Plac Kościuszki, 1917 r.

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn. I/A/69.

Architektura drewniana Tomaszowa Maz. 1985 r.

APTM, Tygodnik Panorama Robotnicza w Tomaszowie Mazowieckim-archiwum fotograficzne, Sygn. 1.1.1.

Z chwilą wybuchu I wojny światowej nastał dla Tomaszowa bardzo ciężki okres. Wprawdzie zniszczenia wojenne ominęły miasto, to sytuacja miasta z powodu zastoju w przemyśle i panującego głodu stała się tragiczna. Władze niemieckie dokonały poszerzenia obszaru miasta. Do Tomaszowa przyłączono wsie: Niebrów, Starzyce, Tomaszówek, Wilanów, Gustek, Michałówek, Nowy Port, Bocian, Kępa Łazisko, Brzustówkę, folwark Tomaszówek Poduchowny i osadę Rolandówkę. Tomaszów odtąd był położony nad Pilicą.

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. z powodu zniszczeń i braku surowców uruchamianie przemysłu następowało bardzo powoli. W dalszym ciągu rozwijał się przemysł włókienniczy. Rozwój powstałych w 1911 r. zakładów włókien chemicznych spowodował, że Tomaszów stał się jednym z głównych ośrodków przemysłu chemicznego w kraju. W tym okresie następował stały wzrost ludności Tomaszowa. O ile w 1921 r. miasto liczyło 28039 osób, to w roku 1938 już 45106 mieszkańców.

Bardzo duże straty poniósł Tomaszów Mazowiecki w czasie II wojny światowej, na skutek polityki okupanta niemieckiego. Został wyzwolony spod okupacji niemieckiej 18 stycznia 1945 r. Cechą charakterystyczną okresu 1945-1990 był rozwój terytorialny miasta. Z dniem 1 stycznia 1949 r. przyłączono do Tomaszowa wieś Kaczkę. W 10 lat później w obręb miasta włączono rezerwat Błękitne Źródła i część gruntów leśnych wsi Wąwał. Z dniem 1 lutego 1977 r. w obręb miasta włączono wsie Białobrzegi i Ludwików. W 1986 r. poszerzono terytorium miasta o wsie Nagórzyce i Wolę Wiaderną oraz znaczny obszar terenów leśnych.

W tym okresie następował dalszy wzrost liczby ludności. W 1946 r. Tomaszów liczył 30 255 mieszkańców, w 1990 r. – 69 925 mieszkańców. Rozwijał się przemysł: chemiczny (Zakłady Włókien Chemicznych „Chemitex-Wistom”), włókienniczy (Mazowieckie Zakłady Przemysłu Wełnianego „Mazowia”, Zakłady Przemysłu Wełnianego im. Marceliego Nowotki „Tomtex”), odzieżowy (Zakłady Przemysłu Odzieżowego „Pilica”), dywanów (Fabryka Dywanów „Weltom”), filców technicznych (Tomaszowska Fabryka Filców Technicznych). Po przemianach ustrojowych w Polsce w latach

1989-1990 nastąpił upadek tomaszowskiego przemysłu.

Na wystawie zaprezentowano zdjęcia z XIX, XX i XXI w. Prezentują one panoramę miasta w różnych okresach jego dziejów, jego rozwój i upadek tomaszowskiego przemysłu. Ukazują także zmiany zachodzące w krajobrazie miasta.

Plac Kościuszki, 1965

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn. I-A-61

Panorama fabryk, nad Wolbórką, 1969

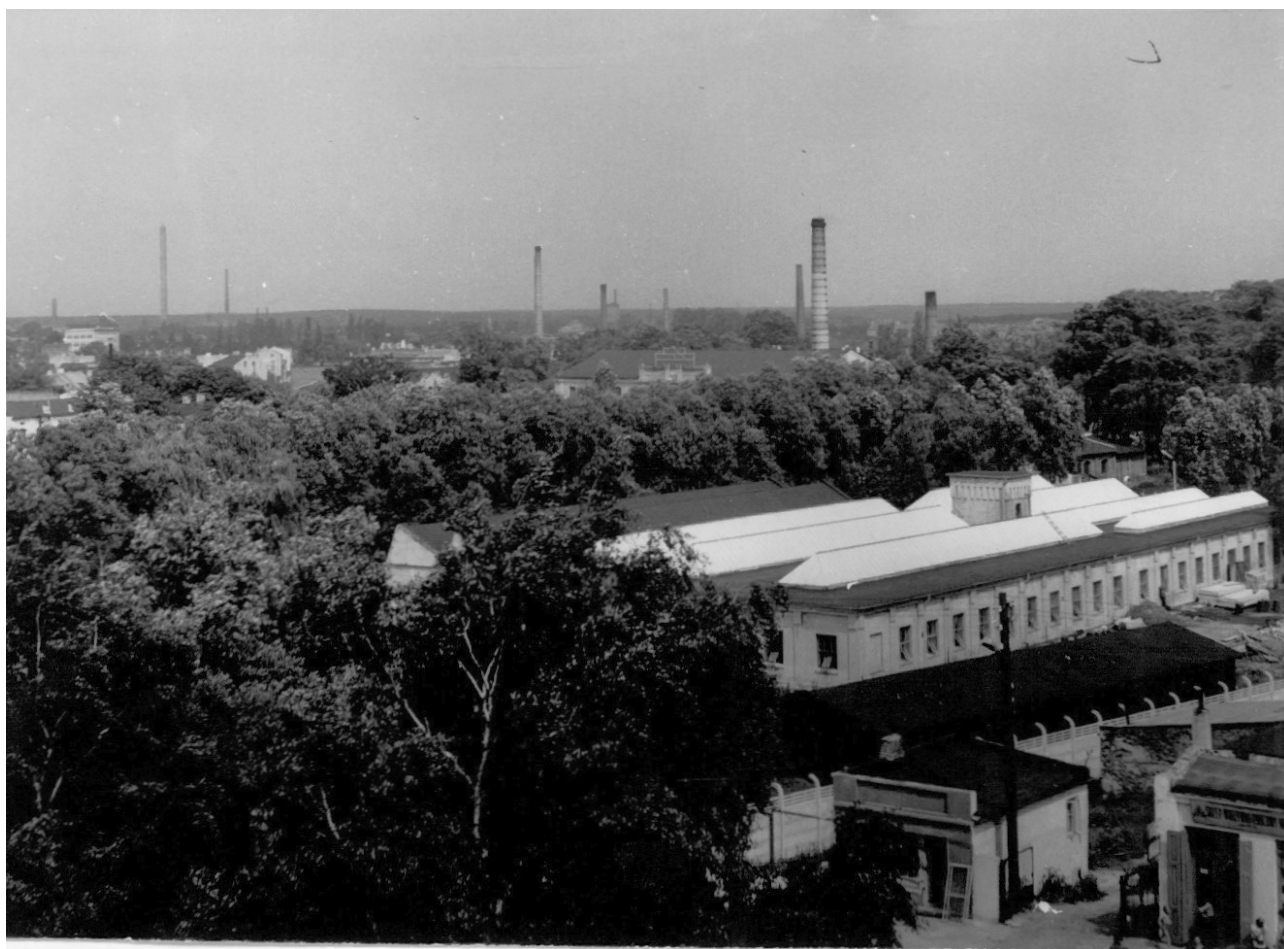
APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn.I-A-172

Zakłady włókiennicze w budowie, 1967

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn.I-A-87

Panorama miasta, 1969

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn.I-A-171

Ul. Strzelecka, 1968

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn.I-A-59

Osiedle Mieszkaniowe Przodownik, 1968

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn.I-A-58

Osiedle 1000-lecia, 1980

APTM, Tygodnik Panorama Robotnicza w Tomaszowie Mazowieckim-archiwum fotograficzne, Sygn.1.5.9

Osiedle robotnicze przy ul. Akacjowej, 1985

APTM, Tygodnik Panorama Robotnicza w Tomaszowie Mazowieckim-archiwum fotograficzne, Sygn.1.5.2

Niebrowska panorama, 1992

**APTM, Tygodnik Panorama Robotnicza w Tomaszowie Mazowieckim-archiwum fotograficzne,
Sygn.1.5.8.4**

Ul. Jerozolimska, 1985

**APTM, Tygodnik Panorama Robotnicza w Tomaszowie Mazowieckim-archiwum fotograficzne,
Sygn.1.5.4.1**

Ul. Św. Antoniego, 1992

**APTM, Tygodnik Panorama Robotnicza w Tomaszowie Mazowieckim-archiwum fotograficzne,
Sygn.1.5.1.1**

Dom przy ul. Krzyżowej, 1980

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn.I-A-70

Widok na gruzowisko przy ul. Barlickiego (kamienica z apteką), 2015

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn.I-A-207

Ul. Prez. I. Mościckiego, 2006

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn.I-A-193

Wyburzone budynki przy ul. Prez. I. Mościckiego, 2006

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn.I-A-194

Park im. dr Rodego, 1967

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn.I-A-52

Park XX-lecia PRL, 1968

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn.I-A-57

Rezerwat Niebieskie Źródła, 1968

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn.I-A-47

Groty w Nagórzycach, 1969

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn.I-A-144

Groty nagórzyckie, 1967

APTM, Zbiór ikonograficzny i fotograficzny, Sygn.sygn. I-A-23

Dzielnica Białobrzegi, 1992

APTM, Tygodnik Panorama Robotnicza w Tomaszowie Mazowieckim-archiwum fotograficzne, Sygn.1.5.3

Dzielnica Ludwików, 1992

APTM, Tygodnik Panorama Robotnicza w Tomaszowie Mazowieckim-archiwum fotograficzne, Sygn.1.5.5